

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-6-70-26>

УДК 347.94

Гусев О.Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4563-2891>

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ НА ПРИКЛАДІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню питань, пов'язаних із визначенням поняття електронних доказів, закріпленого в Цивільному процесуальному кодексі України. Автор звертає увагу на необхідність послідовного формулювання визначень усіх засобів доказування, використовуючи один принцип, принаймні в межах одного нормативно-правового акта. З огляду на це та задля уникнення негативних наслідків підтримано ідею про необхідність формулювання визначень усіх видів доказів відповідно до одного підходу, а саме інформаційного, оскільки він є єдиним, що повністю відповідає міжнародним стандартам. Особлива увага приділяється принципу технологічної нейтральності, що передбачає уникнення у визначенні поняття електронних доказів конкретних технічних термінів, які використовуються фахівцями в окремих сферах і позначають спеціальні види цифрових даних, типи електронних носіїв, спеціальні пристрої, програми, процеси тощо. У статті обґрунтовано необхідність включення в структуру сучасних процесуальних законів словника спеціальних термінів і понять.

Ключові слова: цивільний процес, електронні докази, технологічна нейтральність, допустимість доказів.

Husiev Oleksii

Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE ISSUES OF DEFINING THE ELECTRONIC EVIDENCE CONCEPT BY THE EXAMPLE OF THE CIVIL PROCEDURE CODE OF UKRAINE

Summary. The article is devoted to the research of issues related to the definition of the concept of electronic evidence, enshrined in the Civil Procedure Code of Ukraine. The author points out that the definitions of all means of proof are of great significance in procedural jurisprudence, since they influence the admissibility of evidence by limiting the scope of the content of concepts that can be used as evidence in court. At the beginning of the article, the author draws attention to the need for a consistent formulation of the definitions of all means of proof, using one principle, at least within one normative-legal act. In view of this and in order to avoid negative consequences, the author supports the idea of the need to formulate the definitions of all means of proof in accordance with one approach, namely informational, since it is the only that fully complies with international standards. Particular attention is paid to the principle of technological neutrality, which involves avoiding technical terms in the definition of the concept of electronic evidence, such as used by specialists in certain spheres that denote special types of digital data, types of electronic media, special devices, programs, processes, etc. At the end of the article the author also outlines the necessity of including a dictionary of special terms and concepts into the structure of modern procedural laws. It is suggested this would significantly facilitate the perception of normative material, in particular, in light of the tendency to expand the scope of information technology use in the civil process. In conclusion, the author formulates the definition of the concept of electronic evidence, which meets the above requirements. According to it, electronic evidence is electronic (digital) information obtained in accordance with the procedure established by law, containing information on the facts and circumstances that have value for consideration of the case.

Keywords: civil process, electronic evidence, technological neutrality, admissibility of evidence.

Постановка проблеми. Остання редакція Цивільного процесуального кодексу України 2017 року нормативно закріпила новий засіб доказування у вітчизняному цивільному судочинстві – електронні докази. Це викликало жваві обговорення серед правників, серед дискусійних питань яких варто відзначити дефініцію цього поняття, зафіксовану в Кодексі. Зважаючи на досить значний досвід правового регулювання електронних засобів доказування в іноземних державах актуальним є дослідження проблемних питань, пов'язаних із поняттям електронних доказів, у порівняльному аспекті шляхом зіставлення вітчизняних доробків із відповідними зразками провідних країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання поняття та особливостей практичного застосування електронних доказів у різних галузях процесуального права України, а також проблематика їх правового регулювання входила до сфери наукових інтересів багатьох вітчизняних учених. Зокрема, цим питанням присвячували свої праці Блажівська Н.Є., Грабовська О.О., Дрогозюк К.Б., Єсімов С.С., Каламайко А.Ю., Крицька І.О., Павлова Ю.С., Петренко В.С., Фурса С.Я., Цехан Д.М. та інші.

Мета статті полягає в розкритті деяких специфічних властивостей електронних доказів, які слід враховувати у нормотворчій діяльності, зокрема під час розробки дефініції цього поняття, що ґрунтується на дослідженні іноземного досвіду.

ду правового регулювання спірних питань, на підставі чого запропоновано авторське визначення цього засобу доказування.

Виклад основного матеріалу. У теорії права вважається, що дефініції – це засоби, які забезпечують реалізацію принципу правової визначеності, а саме ясність і однозначність термінів і понять, вжитих у нормах права [1, с. 6]. У процесуальних юридичних науках надзвичайно важливе значення мають дефініції понять, які позначають окремі засоби доказування, оскільки такі визначення впливають на допустимість доказів: як правило, саме вони обмежують предметний обсяг понять, які визнаються доказами в суді [2, с. 621]. Керуючись нормативними визначеннями, суд встановлює, які дані є доказами в конкретній справі, а які – ні. Таким чином, коректність легальної дефініції стає фактором впливу на оцінку доказів у суді.

У контексті теми роботи логічно виникає запитання, якщо ж повинна бути дефініція поняття електронних доказів, щоб не викликати жодних сумнівів або заперечень? Здається, що ідеал такого визначення є недосяжним, проте аналіз іноземного досвіду, а також поглядів вітчизняних науковців щодо питання нормативного регулювання допустимості електронних доказів дає можливість окреслити певні умови, яких слід дотримуватись законотворцю, аби максимально наблизити правові положення до теоретичного еталона.

Перш за все, визначення засобів доказування, принаймні в межах одного нормативно-правового акта, повинні будуватись за одним, єдиним принципом. Розглянемо це на прикладі вітчизняного Цивільного процесуального кодексу. Як слушно зауважують фахівці, легальна дефініція поняття електронних доказів належить до інформаційного типу: відповідно до статті 100 Кодексу «електронними доказами є інформація...» [3; 4]. Водночас дефініції інших засобів доказування є зразками предметно-речового типу: «письмовими доказами є документи...», «речовими доказами є предмети матеріального світу...» [4]. Така розбіжність у підходах до формулювання дефініцій різних видів доказів – несприятливе явище, що з високим ступенем ймовірності може призвести до помилок у правозастосуванні.

Для уникнення негативних наслідків учені рекомендують покласти в основу дефініцій усіх засобів доказування один підхід, а саме інформаційний [3; 5, с. 326]. Цей висновок видається цілком обґрунтованим, оскільки такий підхід повністю відповідає міжнародним стандартам, зокрема ISO 15489-1:2016 «Інформація та документація. Управління документами» [6]. Крім адаптації вітчизняного процесуального законодавства до міжнародних вимог, такий крок допоміг би в уніфікації визначень окремих видів доказів між собою, а також привів би їх у відповідність до родового поняття доказів (якими відповідно до статті 76 Цивільного процесуального кодексу України є «будь-які дані...») [4].

Далі, головною умовою формулювання якісної дефініції поняття електронних доказів, незалежно від їх конкретної назви, видається те, що вона повинна містити якомога менше технічних термінів і понять. Іншими словами слід дотримуватись принципу технологічної нейтральності,

зміст якого полягає в тому, що встановлені чи санкціоновані державою норми права не повинні вести до різних юридичних наслідків при застосуванні різних технологій у подібних правовідносинах. Цей принцип не знайшов свого закріплення в положеннях чинного законодавства України, хоча деякі науковці впевнено обґрунтовують необхідність його застосування в інформаційних правовідносинах [17, с. 107].

В контексті електронних доказів це означає, що у визначенні цього поняття не потрібно вживати такі слова чи словосполучення, які здебільшого використовуються фахівцями в окремих галузях і позначають спеціальні, чітко визначені види цифрових даних, типи електронних носіїв, спеціальних пристроїв, програм, процесів чи іншого подібного. В правознавстві така особливість зумовлена тим, що інформаційні технології розвиваються і змінюються значно швидше, ніж законодавчі положення, тому необхідність застосування сучасних інформаційно-комунікаційних засобів у судочинстві (як в організаційних питаннях, так і доказових) потребує адекватного нормативного забезпечення. Внаслідок цього, як справедливо зазначають учені, потенційно необмежений розвиток комп'ютерних технологій вимагатиме постійної адаптації процесуального законодавства [7, с. 39]. Інакше може виникнути ситуація, коли розвиток судочинства гальмуватиметься неактуальними нормативними положеннями, а право на справедливий судовий розгляд залежатиме від технічного прогресу. Таким чином, для запобігання втраті актуальності процесуальними положеннями та необхідності внесення частих змін до законодавства раціональною видається ідея просто уникати вживання технічних термінів або формулювання дефініцій, які перераховують усі можливі складові означуваного поняття. Чим менше спеціальних термінів і понять у визначенні, тим більше суд має простору для тлумачення норм права, що сприятиме гнучкості правосуддя у цивільних справах [15, с. 526].

Для кращого розуміння варто навести декілька прикладів. Так, у Японії під електронними записами (англ. – *electronic records*), що визнані окремим засобом доказування, розуміються дані, які створюються в електронній, магнітній або будь-якій іншій формі, непридатній для сприйняття за допомогою людських чуттів, і використовуються в комп'ютерній обробці [8]. В Канаді федеральний Закон про докази наділяє самостійним процесуальним статусом електронні документи, якими вважаються всі дані, що зберігаються на будь-якому носію в або за допомогою комп'ютерної системи чи іншого подібного пристрою і можуть бути прочитані або сприйняті інакше людиною, комп'ютерною системою чи іншим подібним пристроєм [9]. А кодекс цивільного судочинства Німеччини взагалі не містить визначення поняття електронних доказів, відсилаючи до спеціального закону про електронний документообіг [10]. З цим яскраво контрастує дефініція, вміщена в статті 3 Закону про докази Танзанії, згідно з якою електронний документ як доказ – це повідомлення, інструмент, інформація, дані, зображення, текст, окрема програма чи програмне забезпечення, база даних або інша

подібна річ, незалежно від того, як вона була створена, якщо її можна отримати чи зобразити в матеріальній формі [11].

Нова редакція Цивільного процесуального кодексу України визначила електронні докази як інформацію в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, які мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі [4]. Якщо проаналізувати цю дефініцію більш детально, то її можна умовно поділити на дві частини. Перша характеризує суть явища електронних доказів через найближче родове поняття та деякі видові ознаки і сформульована словами «електронні докази – це інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, які мають значення для справи...». Друга частина визначення складається з переліку окремих видів електронної інформації, які суди повинні визнавати електронними доказами.

Дослідження показує, що жодна частина дефініції не справляється зі своїми завданнями. Так, перша не розкриває генезу явища (а саме, як електронні докази виникають, звідки походять), містить замало відмінних видових ознак, які могли б стати критерієм розмежування електронних доказів і, наприклад, письмових (як-от, електронних копій письмових доказів), а також порушує одне з правил логіки – вимогу однозначності, згідно з якою невідоме поняття не може розкриватись через інше невідоме, яке також потребує власного визначення (зокрема, не зрозуміло, що таке «інформація в електронній (цифровій) формі») [12, с. 169, 174]. Друга частина дефініції має ознаки індуктивного визначення, що містить порушення правил поділу понять: тут непослідовно перераховуються окремі види цифрових даних і змішуються з їх джерелами [12, с. 163–164, 170]. Внаслідок цих недоліків у особи, яка прагне пізнати зміст поняття електронних доказів, може скластись хибне уявлення про його обсяг: таку норму права можна тлумачити, безпідставно розширюючи її зміст або, навпаки, надмірно обмежуючи. Зрештою, це може призвести до помилкового розуміння того, які саме дані можуть бути визнані в суді електронними доказами. Все це жодним чином не сприяє реалізації принципу правової визначеності у вітчизняному судочинстві.

Ведучи мову про дефініцію поняття електронних доказів варто зауважити, що до складу сучасних процесуальних законів доречно було б включати словники спеціальних термінів і понять. Це б суттєво полегшило сприйняття нормативного матеріалу, особливо у перспективі розширення сфери застосування сучасних інформаційних технологій у судочинстві. Позитивними напрацюваннями в цьому напрямку можуть похизуватись деякі іноземні держави. Наприклад, в Австралії подібний словник є відокремленою складовою національного Закону про докази, а в Канаді більшість глав і розділів федерального Закону про докази містять окремі статті або частини статей, присвячені дефініціям

спеціальних термінів і понять, які вживаються в цих структурних підрозділах [13; 9].

Проблема невпорядкованості викладу легальних дефініцій не оминула й цивільне процесуальне законодавство України. Так, нова редакція Цивільного процесуального кодексу не містить відокремленого словника, хоча в ній вжито безліч понять, які раніше не використовувались у вітчизняному законодавстві або й досі не мають нормативного визначення [14, с. 93]. Наприклад, «електронна пошта», «електронна судова справа», «електронна копія письмового доказу», «оригінал електронного доказу», «електронна копія електронного доказу». Крім цього, в тексті Кодексу відсутня вказівка на те, як слід використовувати поняття, дефініції яких є в інших нормативно-правових актах (як-от, «електронний документ», «електронний цифровий підпис», «веб-сайт»). За таких обставин перспективно видається розробка проекту змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо включення до його складу словника як додатка чи окремої статті, присвяченої дефініціям термінів і понять. Тим паче, що вітчизняний законодавець уже має досвід застосування подібних рішень у нормотворчій діяльності. Зокрема, остання редакція Кримінального процесуального кодексу України, прийнята у 2012 році, містить у статті 3 короткий словник основних термінів і понять [16]. Було б доречно використати цей підхід й у новій редакції Цивільного процесуального кодексу.

Насамкінець, керуючись зазначеними особливостями, доречно сформулювати визначення поняття електронних доказів, яке б задовольняло вказані вимоги. Здається, воно може виглядати наступним чином: електронні докази – це електронна (цифрова) інформація, одержана з дотриманням порядку, встановленого законом, що містить відомості по факти та обставини, які мають значення для розгляду справи. Таке формулювання повністю відповідає раніше описаним вимогам. Водночас, кожен елемент дефініції, кожна відбіта в ній ознака має своє призначення, зумовлене, здебільшого, ustalеними традиціями доказового права, які формувались із середини минулого століття. Розкрити зміст кожної з ознак можна за допомогою тлумачення. Так, словосполучення «електронна (цифрова) інформація» позначає відокремлені від носія відомості, що існують у вигляді електричного сигналу, як правило, в дискретній формі, які не придатні для сприйняття людиною без допомоги електронно-обчислювальних машин. Ознака «одержана з дотриманням порядку, встановленого законом» означає правомірність доступу до джерела даних, застосування спеціальних процедур вилучення, а також оформлення згідно з вимогами закону та передачу даних до суду у визначений спосіб. Формулювання «містить відомості про факти та обставини, які мають значення для розгляду справи» відбиває властивість належності доказів і застерігає від визнання доказами відомостей, що мають характер припущень. Слід зазначити, що таке визначення цілком може бути використане під час розробки законопроектів, спрямованих на вдосконалення вітчизняного процесуального законодавства.

Висновки. Легальна дефініція поняття електронних доказів повинна будуватись за одним підходом разом із визначеннями інших засобів доказування. Найбільш доречним видається інформаційний підхід, оскільки лише він цілком відповідає міжнародним стандартам. Водночас, нормативне визначення електронних доказів не повинно включати будь-яких технічних термінів і понять, бо це може негативно впливати на оцінку судом допустимості даних в електронно-цифровій формі. Для забезпечення довгострокової актуальності нормативних положень, присвячених електронним доказам,

їх формулювання мають уникати конкретики і технічних формальностей, бути чіткими та лаконічними, логічно побудованими та послідовними.

Зважаючи на розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій та швидкість їх проникнення до сфери судочинства доречним є включення до сучасних процесуальних законів словників спеціальних термінів і понять, що полегшувало б розуміння нормативних положень. Такі підходи до визначення поняття електронних доказів слід брати до уваги не лише в нормотвірчій діяльності, але й правозастосовній.

Список літератури:

1. Подорожна Т.С. Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2009. 15 с.
2. Осокина Г.Л. Гражданский процесс. Общая часть : учебник. 3-е изд., перераб. Москва : Норма: ИНФРА-М, 2013. 704 с.
3. Луспенник Д. Новелізація цивільного процесу позитивно вплинула на судову практику. *Судебно-юридическа газета*. 03 верес. 2018 р. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/124587-novelizatsiya-tsvilnogo-protsesu-pozitivno-vplnila-na-sudovu-praktiku> (дата звернення: 24.04.2019).
4. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1618-IV. *Голос України*. 2004. 18 травня.
5. Сахнова Т.В. Курс гражданского процесса. Теоретические начала и основные институты : учебное пособие. Москва : Волтерс Клувер, 2008. 676 с.
6. ISO 15489:2016. Information and documentation. Records management. Part 1: Concepts and principles. *International Organization for Standardization*. URL: <https://www.iso.org/standard/62542.html> (дата звернення: 24.04.2019).
7. Freiden J., Murray L. The Admissibility of Electronic Evidence Under the Federal Rules of Evidence. *Richmond Journal of Law and Technology*. 2011. Вип. 17. Ч. 2. С. 1-39. URL: <https://scholarship.richmond.edu/jolt/vol17/iss2/2/> (дата звернення: 24.04.2019).
8. The Code of Civil Procedure. *Japanese Law Translation Database System* : веб-сайт. URL: <http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?printID=&re=2&x=61&y=12&co=1&ia=03&yo=&gn=&sy=&ht=&no=&bu=&ta=&al%5B%5D=C&ky=code+of+civil+procedure&page=32&id=2834&lvm=02&vm=02> (дата звернення: 24.04.2019).
9. The Canada Evidence Act. *Justice Laws Website* : веб-сайт. URL: <http://laws.justice.gc.ca/eng/acts/C-5/> (дата звернення: 24.04.2019).
10. The Code of Civil Procedure. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz* : веб-сайт. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html (дата звернення: 24.04.2019).
11. The Evidence Act of Tanzania. *The International Labor Organization* : веб-сайт. URL: <http://ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/104384/127296/F-208583376/TZA104384.pdf> (дата звернення: 24.04.2019).
12. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна) : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 536 с.
13. The Evidence Act. *The Federal Register of Legislation* : веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2018C00015> (дата звернення: 24.04.2019).
14. Гусев О.Ю. Аналіз законодавчого забезпечення електронних доказів у цивільному судочинстві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 51, Т. 1. С. 92–95.
15. Silving H. A Plea for a Law of Interpretation. *University of Pennsylvania Law Review*. 1950. Вип. 98, Ч. 4. С. 499–529.
16. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Голос України*. 2012. 19 травня.
17. Білоцерковець Н. Технологічна нейтральність та заборона дискримінації як ключові принципи державного регулювання електронних довірчих послуг: поняття та ознаки. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 1. С. 103–109.

References:

1. Podorozhna T.S. (2009). Zakonodavchi definity: poniattia, struktura, funktsii [Legislative Definitions: the Notion, the Structure, Functions]. *PhD thesis*. Kyiv. (in Ukrainian)
2. Osokyna H.L. (2013). Hrazhdanskyi protsess. Obshchaia chast : uchebnyk. 3-e yzd., pererab. [Civil Process. The General Part]. Moskva : Norma: YNFRA-M. (in Russian)
3. Luspenyk D. (2018). Novelizatsiia tsvilnoho protsesu pozytyvno vplynula na sudovu praktyku [The Innovation of the Civil Process Has Positively Influenced Judicial Practice]. *Sudebno-yurydycheskaia hazeta*. 03 veres. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/124587-novelizatsiya-tsvilnogo-protsesu-pozitivno-vplnila-na-sudovu-praktiku> (accessed 24 April 2019).
4. Tsvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 18 berez. 2004 r. № 1618-IV. (2004). *Holos Ukrainy*, 89.
5. Sakhnova T.V. (2008). Kurs hrazhdanskoho protsesa. Teoretycheskye nachala y osnovnye ynstytuty : ucheb. posobyie [The Course of Civil Procedure. Theoretical principles and Main Institutions]. Moskva : Volters Kluver. (in Russian)
6. ISO 15489:2016 (2016). Information and Documentation. Records Management. Part 1: Concepts and Principles. *International Organization for Standardization*. URL: <https://www.iso.org/standard/62542.html> (accessed 24 April 2019).
7. Freiden J., Murray L. (2011). The Admissibility of Electronic Evidence under the Federal Rules of Evidence. *Richmond Journal of Law and Technology*, 17, 2, 1–39. URL: <https://scholarship.richmond.edu/jolt/vol17/iss2/2/> (accessed 24 April 2019).

8. The Code of Civil Procedure (2009). *Japanese Law Translation Database System*. URL: <http://www.japaneselaw-translation.go.jp/law/detail/?printID=&re=2&x=61&y=12&co=1&ia=03&yo=&gn=&sy=&ht=&no=&bu=&ta=&al%5B%5D=C&ky=code+of+civil+procedure&page=32&id=2834&lvm=02&vm=02> (accessed 24 April 2019).
9. The Canada Evidence Act (2017). *Justice Laws Website*. URL: <http://laws.justice.gc.ca/eng/acts/C-5/> (accessed 24 April 2019).
10. The Code of Civil Procedure (2013). *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz*. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html (accessed 24 April 2019).
11. The Evidence Act of Tanzania (2017). *The International Labor Organization*. URL: <http://ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/104384/127296/F-208583376/TZA104384.pdf> (accessed 24 April 2019).
12. Konverskyi A.Ye. (2008). Lohika (tradytiina ta suchasna) [Logics (Traditional and Modern)]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. (in Ukrainian)
13. The Evidence Act (2018). *The Federal Register of Legislation*. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2018C00015> (accessed 24 April 2019).
14. Husiev O.Yu. (2018). Analiz zakonodavchoho zabezpechennia elektronnykh dokaziv u tsyvilnomu sudochynstvi Ukrainy [Analysis of the Legislative Provision for Electronic Evidence in the Civil Procedure of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, 51, 1, 92–95. (in Ukrainian)
15. Silving H. (1950). A Plea for a Law of Interpretation. *University of Pennsylvania Law Review*, 98, 4, 499–529.
16. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 13 kvit. 2012 r. № 4651-VI. (2012). *Holos Ukrainy*, 90–91. (in Ukrainian)
17. Bilotserkovets N. (2018). Tekhnolohichna neitralnist ta zaborona dyskryminatsii yak kliuchovi pryntsypy derzhavnogo rehuliuвання elektronnykh dovirchych posluh: poniattia ta oznaky [Technological Neutrality and Prohibition of Discrimination as Key Principles of State Regulation of Electronic Trust Services: the Notions and Signs]. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 1, 103–109. (in Ukrainian)